

ТКАЧЕНКО

Сергій Анатолійович
nikoblikaudit@inbox.ru

УДК 338.242.2:[65.012.122:338.43]

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту, в.о. ректора Вищого навчального закладу «Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка»

НАСУЩНИЙ ЕМПІРИЗМ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІАГНОСТИКИ В УМОВАХ ОПЕРАТОРНО-ПЕРСПЕКТИВНИХ СИСТЕМ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ І ОБ'ЄДНАНЬ КРАЇНИ

THE URGENCY EMPIRICISM ORGANIZATIONS DIAGNOSING IN CONDITIONS OF OPERATOR-PROMISING SYSTEMS OF STRATEGIC MANAGEMENT ACTIVITY COUNTRY ENTERPRISES, ASSOCIATIONS

У даній статті наведена цілісна характеристика сучасної практики організації економічної діагностики в умовах функціонально розвинутих систем стратегічного управління діяльністю підприємств та об'єднань. Серед розвідок актуальністю відрізняється питання загальносистемних передумов виділення в функціонально розвинутих системах стратегічного управління діяльністю підприємств, виробничих об'єднань самостійної функціональної підсистеми єдиної економічної діагностики.

В даній статті приведена цілісна характеристика сучасної практики організації економічної діагностики в умовах функціонально розвинутих систем стратегічного управління діяльністю підприємств та об'єднань. Серед досліджень актуальністю відрізняється питання загальносистемних передумов виділення в функціонально розвинутих системах стратегічного управління діяльністю підприємств, виробничих об'єднань самостійної функціональної підсистеми єдиної економічної діагностики.

This article is an integral characteristic of the modern practice of organizations of economic diagnostics in a functionally advanced system of strategic management activity enterprises and associations. Among the relevance of research differs issue of system-wide functional prerequisites for selection in the developed systems of strategic management activity enterprises, associations an independent a functional subsystems of integrated economic diagnosing, etc.

Ключові слова: діагностика, діяльність, об'єднання, організація, підприємство, система стратегічного управління, сучасна практика і умова

Ключевые слова: деятельность, диагностика, объединение, организация, система стратегического управления, текущий опыт, условие

Keywords: diagnostics, the activities, an association, organization, company, of strategic management of system that, contemporary practice, condition, purpose

ВСТУП

Економічна діагностика, виступаючи функцією управління, в умовах широкого впровадження та розвитку у виробничих об'єднаннях і на промислових підприємствах функціонально розвинутих систем стратегічного управління усе більше привертає до себе увагу як один із факторів підвищення конкурентних позицій компаній на теренах сучасного ринку. Об'єктивна оцінка існуючої практики організації економічної діагностики, характеру та складності питань, які виникають при реалізації економіко-аналітичних розрахунків, на нашу думку, може бути зроблена тільки у щільному зв'язку з дослідженням механізму впливу на ефективність інноваційного (науково-технічного) розвитку систем управління взагалі й виявленням наявних в цій області складностей і не вирішених проблем, багато чого іншого. Не дивлячись на той факт, що на цей час наявна велика кількість сучасних досліджень провідних вчених-економістів, пов'язаних із проблематикою підсистеми економічної діагностики, в загальному обсязі яких виділяються такі із них, як О.С. Варганов [1], О.Г. Дмитрієва [2], В.С. Загорський, О.М. Тищенко [3], В.А. Катаєв [4], В.В. Лук'я-

нова [5], В.П. Савчук [6], Р.М. Скриньковський [7], О.В. Собкевич [8], С.М. Чіріхін [9], О.О. Шестаков [10] та інші, питання пов'язане із висвітленням сучасної практики організації економічної діагностики в сучасних умовах на суб'єктах господарської діяльності країни висвітлення не знайшло. Отож, велике практичне і теоретичне значення набуває викладення матеріалу, який характеризував би сучасну практику організації економічної діагностики в системах стратегічного управління діяльністю підприємств й виробничих об'єднань та підсилював увагу до економічної діагностики як з боку розробників систем управління, так й із сторони безпосередніх користувачів економіко-аналітичної інформації для подальшого підвищення економічної ефективності функціонуючих на підприємствах систем управління, які в науково-практичній літературі, на наш погляд, розглянуті недостатньо і інше.

МЕТА РОБОТИ полягає у приведенні цілісної характеристики сучасної практики організації підсистеми економічної діагностики в умовах функціонально розвинутих систем стратегічного управління діяльністю підприємств та об'єднань

країни.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретико-методологічною основою статті виступає діалектичний метод й основні положення теорії діагностики і управління. У процесі дослідження використовувалися наступні методи: *абстрактно-логічний* (для теоретичного узагальнення та формулювання висновків); *монографічний* (при дослідженні методик діагностики і управління); *економіко-статистичний, розрахунково-конструктивний, порівняльний* (при аналізі та оцінці стану діагностики, системи управління); *групування* (з метою характеристики сучасної практики організації діагностики в системах стратегічного управління підприємств), ін.

РЕЗУЛЬТАТИ

Однією із основних функцій управління, яка на цей час виступає об'єктом особливо пильної уваги з боку керівного складу та адміністративно-управлінського персоналу при формуванні і впровадженні у створених на промислових підприємствах та у виробничих об'єднаннях функціонально розвинутих систем стратегічного управління, - економічна діагностика. Перші кроки у вирішенні завдань економічної діагностики на машинах електронних цифрових в нашої країни були зроблені вже досить давно. За роки, які минули в цієї області було досягнуто певний прогрес, й на цей момент важко віднайти галузь промисловості, на промислових підприємствах і у виробничих об'єднаннях якої у тієї чи іншої ступені не була б розроблена та використовувалася підсистема діагностики. Функція сучасної економічної діагностики стала органічною компонентою багатьох функціонуючих функціонально розвинутих систем стратегічного управління діяльністю підприємств і виробничих об'єднань, яка істотно впливає на їх ефективність.

Найбільш розповсюдженою формою формування, впровадження та подальшого використання підсистеми інтегрованої економічної діагностики на підприємствах виступає розосередження економіко-аналітичних задач за окремими функціональними підсистемами функціонально розвинутих систем стратегічного управління діяльністю підприємств і виробничих об'єднань, ін.

На ТОВ «Агропромкомплекс» в якості ознаки поділу функціонально розвинутої системи стратегічного управління діяльністю підприємств та виробничих об'єднань на підсистеми був прийнятий виробничий метод, що відповідає специфіці підприємства з його безперервними основними технологічними процесами. У відповідності із цією ознакою в функціонально розвинутої системі стратегічного управління підприємства утворено 16 (шістнадцять) підсистем управління: техніко-економічне, виробництво і відвантаженням готової продукції, виробництвом та розподіленням напівфабрикатів, матеріально-технічним постачанням, електропостачанням, ремонтом основного і допоміжного обладнання та інші. В першу підсистему включені завдання діагностики діяльності підприєм-

ства в цілому, головним чином, періодичної діагностики, яка базується на інформації техніко-економічного планування і бухгалтерського обліку. В наступних для підсистем функціонально розвинутої системи стратегічного управління діяльністю підприємств та об'єднань передбачено вирішення завдань діагностики окремих напрямків і сторін виробничої діяльності підприємства.

На ПП «Деталь-Агро» із порівняно не тривалим циклом виробництва, складними матеріальними потоками, багаточисельними транспортними операціями виникла потреба в особливій чіткості та узгодженості у роботі різних внутрішніх підрозділів. В цих умовах функціонально розвинута система стратегічного управління підприємства узяла на себе вирішення ряду економіко-аналітичних завдань в межах підсистем оперативного управління основним виробництвом (комплекс завдань із оперативної діагностики виконання плану процесу виробництва), управління матеріально-технічним постачанням (завдання із діагностики забезпеченості плану виробництва сировиною і матеріалами та комплектуючими виробами), управління якості (комплекс завдань з діагностики якості праці виконавців, діагностики браку).

Функціонально розвинута система стратегічного управління ТОВ «Миколаїврибпром», яка базується на використанні комплексу технічних засобів, що включає широкий набір пристроїв перетворення сигналів і передачі даних за ущільненими каналами зв'язку. Ця апаратура забезпечила можливість вирішення в функціонально розвинутої системі стратегічного управління комплексу задач з оперативної діагностики виробничої програми, витрат на виробництво, із використання енергоресурсів та інше. Наприклад, інформацію, пов'язану із техніко-економічною діагностикою роботи окремих виробництв, машина електронна цифрова видає керівництву суб'єкта через 10 хвилин після закінчення зміни і через пів години після закінчення доби, ін.

У функціонально розвинутої системі стратегічного управління ПСП «Родіна» завдання економічної діагностики включені до складу багатьох підсистем (технічної підготовки виробництва, техніко-економічного планування, матеріально-технічного забезпечення та інших). Але наявні підсистеми, в яких завдання діагностики не вирішуються, наприклад, кадри, облік. В цілому питома вага економіко-аналітичних завдань в функціонально розвинутої системі стратегічного управління підприємства складає 17 % й ін.

Функціонально розвинуті системи стратегічного управління виробництвом створені на усіх знакових підприємствах, наприклад, таких, як ВАТ «Племзавод імені Шмідта», ДП «Маліцький Агро і багатьох інших. До складу функціонально розвинутих систем стратегічного управління підприємств входять від 4 (чотирьох) до 9 (дев'яти) підсистем, а кількість завдань, які включаються в одну підсистему, складає від 60 до 190. Завдання функції економічної діагностики розосереджені за усіма підсистемами. Середня питома вага комплексу економіко-

аналітичних завдань у загальній їх кількості, які вирішуються функціонально розвинутими системами стратегічного управління діяльністю промислових підприємств й виробничих об'єднань, за інформаційними даними проведеного дослідження, складає 6%.

Приблизно таке ж положення склалося і на інших промислових підприємствах та у виробничих об'єднаннях агропродовольчої сфери країни.

Деяко рідше зустрічається інша форма організації функції економічної діагностики в функціонально розвинутих системах стратегічного управління діяльністю підприємств і виробничих об'єднань – об'єднання економіко-аналітичних завдань із завданнями будь-якої іншої функціональної підсистеми, частіше усього із завданнями підсистем техніко-економічного планування або бухгалтерського обліку та звітності. Таку форму, зокрема, застосовують на Миколаївському обласному державному центрі експертизи сортів рослин, ТОВ «Родина-Агро» і інших підприємствах та об'єднаннях і ін.

Наприклад, у функціонально розвинутій системі стратегічного управління ТОВ «Родина-Агро» в межах функціональної підсистеми бухгалтерського обліку, звітності та діагностики технічним проектом передбачено вирішення більше ніж 70 економіко-аналітичних завдань. У їх числі комплекси задач періодичної діагностики діяльності підприємства за обсягом виробництва і реалізації, заробітної плати, використанню матеріальних ресурсів, використанню основних засобів, собівартості, фінансовому стану та інше. В якості основної інформаційної бази вирішення завдань економічної діагностики слугують дані вихідних сукупностей бухгалтерської інформації і, головним чином, частина даних звітності й інше.

Вивчення функціонуючих на підприємствах та виробничих об'єднаннях підсистем техніко-економічного планування і діагностики та бухгалтерського обліку, звітності і діагностики показало, що питома вага впроваджених завдань діагностики значно уступає питомій вазі впроваджених завдань планування та обліку і, як правило, складає приблизно 17-23 % від загальної кількості задач, які вирішуються підсистемами. Одна із причин такого положення виступає у тому, що розробники вказаних підсистем вважають завдання діагностики другорядними та віддають перевагу у своїх розробках профілюючим, із їх точки зору, завданням планування, обліку і регулювання.

В функціонально розвинутих системах стратегічного управління промислових підприємств та виробничих об'єднань усе частіше стала зустрічатися третя форма формування і впровадження економічної діагностики – виділення самостійних економіко-аналітичних підсистем. Відповідна робота у цьому напрямку виконана на ДП «Центр сертифікації та експертизи насіння і садивного матеріалу», ПП «ПроектКонтактСервіс», ПрАТ «Явкінський елеватор», ТОВ «Евері» й ТОВ «Ліквід Карго Термінал».

Проведене порівняння функціонально розвинутих систем стратегічного управління діяльністю підприємств та виробничих об'єднань, технічною базою

яких слугують сучасні машини електронні цифрові останнього покоління, дозволяє зробити висновок про те, що із плином часу з боку безпосередніх користувачів вихідних управлінських інформаційних даних і проектувальників функціонально розвинутих систем стратегічного управління діяльністю підприємств та виробничих об'єднань зростає розуміння об'єктивної необхідності формування і впровадження та все більш широкого використання функції діагностики. Наприклад, у складі більш раних функціонально розвинутих систем стратегічного управління, були лише окремі локально вирішувані економіко-аналітичні завдання. У складі систем, які розробляють на цей час, зустрічаються, й доволі часто, підсистеми із яскраво вираженим економіко-аналітичним ухилом: техніко-економічне планування і діагностика; облік та діагностика фінансово-господарської діяльності. До того ж, рішення економіко-аналітичних завдань очікується в підсистемі оперативного управління основним виробництвом, ін.

Особливо значний крок у цьому відношенні зроблено у розробленій для підприємств агропродовольчих галузей репрезентативної функціонально розвинутої системи стратегічного управління діяльністю підприємств і виробничих об'єднань (Програмні продукти для сільського господарства: 1 С: Підприємство 8. Управління сільськогосподарським підприємством для України; 1 С: Підприємство 8. Бухгалтерія сільськогосподарського підприємства для України; 1 С: Підприємство 8. Бухгалтерія елеватора, млина та комбікормового заводу для України; 1 С: Підприємство 8. Селекція в тваринництві. Свинарство для України; 1 С: Підприємство 8. Центр супутникового моніторингу ГЛОНАСС/GPS). У складі цієї системи виділено самостійну функціональну підсистему інтегрованої економічної діагностики, яка включає більше як 180 економіко-аналітичних завдань, що дозволяють досліджувати діяльність внутрішніх підрозділів і підприємства у цілому та ін.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи викладений матеріал, можливо зробити наступні змістовні конклюдії, які цілісно характеризують сучасну передову практику організації економічної діагностики в функціонально розвинутих системах стратегічного управління діяльністю підприємств та виробничих об'єднань:

а). Розробка, формування і впровадження підсистеми діагностики на промислових підприємствах та у виробничих об'єднаннях все ще виступає однією із самих злободених проблем сьогодення. Дослідження, проведені на суб'єктах сфери агропродовольчих галузей, показали, що в середньому питома вага економіко-аналітичних завдань, які вирішуються функціонально розвинутими системами стратегічного управління діяльністю підприємств і виробничих об'єднань, не перевищує 3-8 % від загальної їх кількості. Існує багато підприємств, які приділяють мало уваги завданням функції економічної діагностики. Слабке охоплення функціонально розвинутою системою стратегічного

управління функції діагностики зменшує можливості керівних кадрів різних рівнів управління виробництвом у систематичному отриманні економіко-аналітичної інформації, потрібної для оцінки стану виробництва, складання прогнозів, таке інше. В цих умовах навіть досвідчені керівники не завжди в змозі виробити та запровадити кваліфіковане рішення, яке дозволяє уникнути зривів у виробництві непродуктивних витрат, таке ін.;

б). На практиці відсутній єдиний підхід до визначення місця економічної діагностики в функціонально розвинутих системах стратегічного управління діяльністю підприємств і виробничих об'єднань. Найбільш розповсюдженим до цих пір залишається «децентралізований підхід», тобто розосередження економіко-аналітичних завдань за різними функціональними підсистемами функціонально розвинутих систем стратегічного управління діяльністю підприємств й виробничих об'єднань, що представляється малоефективним із точки зору досягнення результатів. Локальне формування та впровадження окремих завдань економічної діагностики в межах багатьох підсистем не супроводжується розробленням загальних питань, які відносяться до функції діагностики в цілому (наприклад, питання створення єдиного банку даних для вирішення усього комплексу економіко-аналітичних завдань), і вступає в протиріччя із принципами інтегрованої обробки інформаційних даних (не передбачається взаємозв'язок економіко-аналітичних завдань різних підсистем, припускається дублювання у введенні інформації, в розрахунках);

в). Вибір завдань економічної діагностики, які належать формуванню та впровадженню не обґрунтовується й, як правило, має випадковий характер. В більшості функціонально розвинутих систем стратегічного управління діяльністю підприємств у складі тих, що належать першочерговому впровадженню відсутні так звані «базисні» завдання діагностики, які змогли б стати підґрунтям для вирішення інших економіко-аналітичних завдань і ін.;

д). Галузеві інститути, установи і організації не забезпечують своєчасної спеціалізації (типізації) та наступного широкого впровадження ефективних завдань економічної діагностики, які створені окремими підприємствами. Внаслідок цього розробки із формування та впровадження економіко-аналітичних завдань виступають переважно індивідуальними, що визиває підвищення їх вартості й не завжди забезпечує необхідний науковий рівень;

е). Вивчення функціонально розвинутих систем стратегічного управління підприємств агропродовольчих галузей в динаміці за ряд років надало нам можливість виявити певну тенденцію до збільшення ступеня формування і впровадження функції економічної діагностики. Однак, темпи його недостатні й не задовольняють сьогоденних потреб

управління в економіко-аналітичній інформації. Подальше підвищення ефективності функціонуючих на промислових підприємствах та у виробничих об'єднаннях функціонально розвинутих систем стратегічного управління діяльністю суб'єктів сфери вимагає підсилення уваги до економічної діагностики як з боку розробників систем управління, так і з сторони робітників промисловості, безпосередніх користувачів аналітичної інформації та таке ін.

Серед розвідок актуальністю відрізняється питання загальносистемних передумов виділення в системах стратегічного управління діяльністю підприємств самостійної функціональної функції економічної діагностики, ін.

Список використаних джерел

1. Вартанов, А.С. Экономическая диагностика деятельности предприятия: организация и методология / Александр Степанович Вартанов. - М.: Финансы и статистика, 1991. - 78,[2] с.; 20см.; ISBN 5-279-00559-2: 70 к.
2. Дмитриева, О.Г. Региональная экономическая диагностика / Оксана Генриховна Дмитриева. - СПб.: Изд-во Санкт-Петербург. ун-та экономики и финансов, 1992. - 272,[1] с.: ил.; 21 см.; ISBN 5-7310-0109-X (В перепл.): Б.ц.
3. Загорський, В.С. Кластери: ознаки, діагностика, формування / В.С. Загорський, О.М. Тищенко // Проблеми економіки. – 2009. – № 4. – С. 21–28.
4. Катаев, В.А. Диагностирование производственного потенциала автотранспортного предприятия / Виталий Анатольевич Катаев. - Москва: МАКС Пресс, 2005. - 112, [3]с.: ил., табл.; 21см.; ISBN 5-317-01310-0 (в обл.).
5. Лук'янова, В.В. Діагностика функціонування економічних систем на макрорівні / В.В. Лук'янова // Бізнес Інформ. – 2011. – № 7. – Том 2. – С. 4-6.
6. Савчук, В.П. Диагностика предприятия: Поддержка упр. решений / Владимир Павлович Савчук. - М.: БИНОМ. Лаб. знаний, 2004 (Вологда: ПФ Полиграфист). – 174, [1] с.: илл., таблиц.; 27 см.; ISBN 5-94774-195-4 (в пер.).
7. Скриньковський, Р.М. Діагностика ефективності реклами в діяльності підприємства / Р.М. Скриньковський // Бізнес Інформ.- 2016.- №6.- С.240-244.
8. Собкевич, О.В. Діагностика загроз інноваційній безпеці у промисловості України/ О.В. Собкевич // Бізнес Інформ.-2015.-№7.-С.118-129.
9. Чирihin, С.Н. Диагностика состояния конкурентной среды на товарных рынках: [монография] / С.Н. Чирihin. - Новосибирск: Сибир. акад. гос. службы, 2012. - 172 с.: ил., цв. ил., табл.; 21 см.; ISBN 978-5-8036-0512-6.
10. Шестаков, О. А. Организация и диагностика экономических нововведений / О.А. Шестаков. – М.: МНИИПУ, 1990. – 67, [1] с.: илл.; 20см.